

cunda. Atqui in hac hypothesi facultas motrix pendet ab organo corporeo sive est organica; ergo.

Quaeres cuiusmodi sit haec vis seu *ένεργεια* qua anima movet corpus. Respondeo nos non habere nisi conceptum quemdam indeterminatum cuiusdam vis naturalis quae per notitiam determinati effectus, qualis est motus immanens subiecto, completur. Utrum autem haec vis ab anima exeratur mediante quadam resistantia qua organa motus urgeantur, dubitare licet. Sane si resistantia proprie dicta supponitur, negandum est animam esse in omnibus partibus corporis moti; si enim illis resistit, non eas penetrat: cum autem hae partes plurimae saltem sint sensitivae, erit et non erit in eis anima. Si vero resistantiam quandam alterius rationis cogitas, redis ad conceptum quemdam indeterminatum activitatis vel modi quo activitas motrix animae exeritur: quid enim distincte concipiatur fatemur nos non assequi.

ARTIC. III.

*De subiecto vitae sensitivae.*THESIS V^a

I Vita sensitiva hactenus descripta neganda quidem est plantis, II adserenda autem plus minus perfecte brutis; III quibus tamen perperam intelligentia tribuitur.

DECLARATIO. Cum plantas dicimus, intelligimus id quod generatim homines intelligent, ea nempe viventia quae solo immobiliter fixa hauriunt ex eo succum quo aluntur et crescunt, quaeque eo spectant ut materiam vegetalem quae animantibus cibo esse possit, elaborent. Distinguenda autem duplex est quaestio: 1° utrum sentiendi facultas sit propria animalium, an potius plantis quoque conveniat: 2° utrum quaedam viventia praedita sint sensu an secus. Prior enim

quaestio ab altera est prorsus independens. Fac enim dubites an aliquod vivens sit necne sensu praeditum, id unum erit reliquum dubitare te an inter plantas numerandum sit vel inter animalia; sed haec dubitatio nulla ratione officiet distinctioni inter plantas et animalia. Prior quaestio ad nos spectat, altera ad eos qui philosophi naturales audiunt.

Advertendum rursus est vitam sensitivam posse plus minus perfecte participari; eo ipso tamen quod gradus aliquis proprius vitae sensitivae in aliquo subiecto appareat, essentiali discrimine illud disterminatur a pure vegetante. Quocirca etsi quaedam viventia quoad quaedam communicaent iis quae generatim specialia sunt plantis, si tamen sensu aliquo sint instructa, ad speciem animalium revocanda erunt; licet inferior gradus iis concedendus.

Brutorum nomine intelligimus ea omnia viventia praeter hominem, quae se movent, atque generatim ea omnia viventia quibus solet ab humano genere sensum tantum tribui; utrum vero reapse iis insit sensus annon mox visuri sumus.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Profecto nulla est ratio sufficientis asserendi vitam sensitivam plantis; nullum enim in ipsis appareat organum, quo vita sensitiva exerceri solet: nullumque indicium exhibit plantae, quo significant se sentire. At, inquieres, possunt esse organa alterius generis. Si haec hypothesis tibi sufficit, quemadmodum tu contendis plantas habere sensum, contendam ego vicissim sentire quoque ignem et aquam, rupes et saxa. Quid enim huic opinioni adversari potest quod non pariter aduersetur tuae? At nonne est deridiculum quod sensus omnibus inesse dicatur rebus? et sententia risu digna habenda ne est ut rationalis et philosophica? Et sane si sensus inesset plantis, communicatio quaedam in ordine sensitivo inter nos atque illas intercederet, fierique naturaliter non posset ut nos hanc eorum vitam non experiremur; nam plantae sunt, non secus ac animalia, in bonum nostrum nostramque utilitatem ordinatae, homines vero, cum sint sentientes, naturaliter cum sentientibus, quatenus talia sunt, communicant. Dices esse

sensationem stirpium aliam prorsus a sensatione nostra. At fieri quidem potest ut sit plus minus perfecta, verum aliud prorsus genus sensationis a nostro non licet nobis animo concipere; illud ergo affirmare tantundem est ac affirmare aliquid intellibile omnino ne dicam absurdum. Verum nonne principium quoddam motus appetit in plantis ut cum ad solem vel lucem se convertunt, cum quarundam folia ad tactum extrinseci corpori se contrahunt aut dilatant? Respondeo ex his nihil aliud demonstrari quam quod sit in plantis passiva dispositio ad certas mutationes seu motus, quorum causa extrinseca sit; moveri autem non est sentire.

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Post hispanum medicum sec. XVI Gomes Pereira (in Margarita Antoniana) Cartesius et Malebranchius censuerunt bruta haud esse animata, sed machinas esse quasdam subtilissima arte a Deo praeparatas: quarum motus vel ex mechanicis impulsibus determinantur, ut volebat Pereira, vel a Deo movente perficiantur qui eas moveat sicut se ipsa animalia moverent si sentirent, ut alii censuerunt.

Ratio cur Cartesius in hanc concesserit opinionem ea fuit quod non distingueret inter sensationem et intellectu-
men. Ne ergo poneret in brutis principium intelligendi, ea-
demque aequaret nobis, abstulit ab eis animam quoque
sensitivam, et ad classem machinarum detrusit. Eadem au-
tem ratione permoti quidam physiologi recentiores, brutis intelligentiam asseruerunt, eaque paria nobis fecerunt.

Iam vero certum est bruta sentire. Id constat 1º ex com-
muni hominum opinione, quae cum experientiae continuae
innitatur, ac in ea re versetur quae communem captum non
excedit, nequit esse falsa: porro universum humanum genus
bruta appellat *animantia*, ζω, viventia, quae scilicet anima
constant qua se movent, quaeque apprehendunt id, ad quod
se movent.

2º Sunt in brutis organa propria sensationum oculi
aures etc. cerebrum, sistema nerveum, quae omnia in ho-
mine organa sunt natura sua destinata ad sensationem; ergo
si nihil est sine ratione sufficiente, sensatio ibi quoque esse

dicenda est et vis sentiendi id enim requiritur ut opus Dei
non sit sine ratione sufficiente.

3º Ad actionem causarum quae in sentientibus vel do-
lorem, vel voluptatem excitare valent, bruta vel per inarticu-
latas voces, vel fugiendo, aut accedendo signa edunt hu-
iusmodi affectuum: cum ergo effectus sine causa esse nequeat,
dicenda sunt bruta reapse sentire.

4º Ea est conditio generatim brutorum ut se moveant,
suumque alimentum se movendo quaerant: atqui hic motus
nequit esse medium opportunum aut sufficiens ad hunc fi-
nem, nisi cognitione aliqua regatur: secus enim nulla esset
ratio cur hue potius quam illuc moveantur; ergo.

5º Indigna est divina sapientia ea hypothesis quae sta-
tuit Deum machinas istas immediate mouere absque intrin-
seca vi motus eis communicata: Deus enim non est iocu-
lator quidam qui suis praestigiis velit nos recreare; sed
naturas condens indit ipsis principium intrinsecum earum
operationum, ad quas ipsas destinat: ergo.

Diximus in thesi vim sentiendi plus minus perfectam
asserendam esse brutis. Nam fieri potest ut non omnes sen-
sus externi adsint, vel etiam quod insit tantum tactus, qui
est maxime necessarius pro conservatione vitae; fierique po-
test ut interiores sensus phantasia et aestimativa in ali-
quibus desint; nulla enim in hoc repugnantia appetit. Idque
forte contingit in iis acephalis aut zoophytis quae solo af-
fixa potestate gaudent se movendi tantum circa locum cui
insint, et qui sponte ipsis alimentum suppediat.

DEMONSTRATIO III. PARTIS. Vis intellectivae proprium est
exprimere conceptus universales rerum cognitarum; quo-
circa ubi potestas hos conceptus exprimendi desit, dicenda
est deesse vis intellectiva: atqui ea potestas deest brutis:
ergo.

Prob. minor. Praesupponendum est quod merito asseri-
tur deesse ea potestas brutis, si nunquam ad actum venit in
quacumque vel maxime opportuna occasione; est enim po-
testas quae naturaliter h. e. necessario agit. Atqui non so-
lum huiusmodi actus nunquam se prodiderunt, sed certo

constat deesse in brutis hos actus sive conceptus universales: ergo.

Prob. minor. 1º Si haberent bruta conceptus universales, apprehenderent plura similia sub uno conceptu, et quia signis externis proprias affectiones manifestare possunt, eos conceptus manifestarent, lingua scilicet uterentur signis que arbitriis vi conceptum universalium inventis, quemadmodum et muti a nativitate faciunt; iste effectus scilicet naturaliter consequitur potestatem conceptum universalium: atqui hic effectus deest in brutis, atque in iis quoque quae organa habent vocis similia nostris, cuiusmodi sunt psittaci et picae: ergo. Non potest proinde dici deesse haec signa, quia desunt organa: nam 1º id universim falsum est: 2º cum organa sint propter potestatem vel exercitium eius ut media propter finem, res autem naturales secundum causas finales sint institutae (*Cosm. Th. XXXV*), defectus organi indicium est certissimum defectus potestatis; secus natura aliqua ad finem sibi impossibilem fuisse destinata. Sane quamvis bruta a tot seculis inter homines loquentes versentur, nunquam linquam aliquam didicerunt: etsi autem assuescant ad quosdam nutus aut verba certas functiones agere, id non arguit ab ipsis intelligi verba h. e. sensum verborum, sed solum sentiri eas determinatas res, et per phantasmatum associationem seriem actionum poni connexam cum illis signis, quibus respectu brutorum per accidens prorsus est quod sint verba.

2º Si haberent bruta conceptus universales, rerum essentias attingerent, in se suosque actus reflecterent, relationes rerum perciperent; et sic suas operationes perficerent, disserentque adhibere media, quae plerumque se offerunt pro suis operationibus, artesque invenirent: atqui nihil huiusmodi in brutis occurrit: ergo.

3º Si bruta haberent conceptus universales discernerent rationes diversas et oppositas unius rei, et sic eandem rem modo sub una ratione fugerent, modo sub alia appeterent; siveque actiones suas variarent in iisdem etiam adiunctis extrinsecis constituta; ex diversis enim apprehensionibus rei,

quae non possent deesse, diversae naturaliter consequerentur inclinations: atqui bruta in iisdem adiunctis extrinsecis posita idem semper agunt: ergo.

4º Si haberent bruta conceptus universales, non in sola apprehensione rerum sensibilium earumque usu delectarentur, sed et in apprehensione rerum intelligibilium puta in visione alicuius artefacti; atqui delectatione huiusmodi, quae licet per accidens in aliquibus, nequit tamen in universo genere, si naturalis est, deesse, carent prorsus bruta: ergo.

Quae vero in brutis apparent analogiam quandam habentia cum operationibus humanis, ea ex vi phantasiae et phantasmatum associatione atque ex vi aestimativa satis superque explicantur. Huc facit argumentum quod attulimus prop. XXI de vi aestimativa loquentes: si enim propter quasdam operationes tribuenda esset brutis intelligentia, id maxime foret propter eas, quae dicuntur fieri ex instinctu: atqui si ita est, non solum ipsis intelligentia asserenda esset, sed intelligentia maior quam humana, quod tamen evidenter est absurdum: ergo.

ARTIC. IV.

De origine et duratione animae sensitivae.

THESIS VI^a

I Anima pure sensitiva originem a creatione mutuatur. II Reicienda est autem generatio, ut aiunt, spontanea; multoquo magis transformatio specierum.

DEMONSTRATIO I. PARTIS. Anima belluarum est substantia in ratione substantiae completa, et substantia simplex; quamvis eo quod est pars naturae, non sit hypostasis. Atqui substantia simplex nequit fieri nisi per creationem; ergo si fit anima brutorum, fit per creationem. Quod autem ipsa fiat

ex eo probatur quod esse a se habere nequit, idque iis argumentis conficitur quibus idem de materia demonstratum est (Cosm. Th. XXIX).

DEMONSTRATIO II. PARTIS. Generatio spontanea est productio animalis ex materia rudi vel organica citra concursum generantis vel seminis. Eam supponunt qui defendunt universalem transformationem specierum. Cum enim ventum est ad prima animalia, ex quorum transformatione alia exorta sunt, necesse est ut ea ex simplici materia organica formata dicantur, atque haec ex rudi materia sponte sit orta. Hac porro in re principio monendum est generationem quamdam spontaneam non esse novum commentum, sed placuisse veteribus quoque, atque unum esse ex dogmatis philosophiae peripateticae. Volebant enim hi philosophi animalia imperfecta, seu quae imperfecta appellabant, generari posse sine semine ex materia elementari per virtutem caelorum, qui animam sensitivam ex ea materia educerent. Quae quidem sententia cum eorum systemate de materia et forma apte congruebat. Nam cum organismus, quo animal constat, consequatur informationem animae, quae immediate materiae primae coniungitur, anima autem brutorum sit forma non creata, sed educta a materia, et caelis vis iuxta hos philosophos competat educendi formas materiales simul cum causis sublunaribus, primum erat cogitare quasdam formas minus perfectas educi sola virtute caelorum ex materia elementari disposita, quae informata ab anima evaderet in organismum. Haec excogitata sunt ab ipsis, quia generari quandoque animalia videbant; generans autem aut seminive ovum non apparebat. Verum hanc sententiam iamdiu profligavit Redi ostendens animalia in putri gigni ex ovis vel seminibus ibidem relictis ab aliis animalibus. Sententia doctorum hac aetate hoc principio continetur: *omne vivum ex ovo*. Recentes propugnatores generationis spontaneae contendunt ex materia non quidem inorganica, sed organica, citra tamen concursum generantis aut ovi seminis ab eo decisi, in certis adjunctis gigni animalia quaedam minima: et sic materiam organicam transformari in integrum animal.

Ex quo liquet cognatio utriusque sententiae, generationis nimirum spontaneae, et transformationis specierum: si enim a materia organica in integrum animal transformari primum potest, poterit et animal in aliud transformari, et ita porro.

Hanc theoriam putant illi se pluribus suis experientiis probasse; verum ingenuo fatendum est neque eam experientiis probasse, neque fieri posse ut probent. Postulant enim semper in suis experientiis commixtionem materiae alicuius organicae cum portione determinata aeris; hinc adversariis fas est semper contendere animalia, quae apparent, oriri ex ovis quae ab aere allata sint, huiusmodi enim ovorum plenus est aer. Quocirca frustra sunt qui hanc quaestionem dirimi posse per experientias censem ita ut pars affirmans persuadeatur. E contrario quoniam constat impedito accessu aeris, vel seminum aut ovorum, quae ab aere deferri possunt, eo ipso generationem animalium abesse, sponte colligitur eam illis ovis ab aere delatis, cum contingit, deberi.

Iam vero si hoc contenti essent isti patroni generationis spontaneae, nimirum in certis adjunctis vi causarum naturalium formari ex materia organica quoddam totum, quod possit esse instrumentum vitae, atque ideoreo infundi ei animam a creatori, et ita existere posse tantum animalia quaedam minus perfecta; si id, inquam, tantum contendenter, nihil reapse dicerent quod metaphysice repugnaret. Nulla est enim in hac re impossibilitas, quoniam tandem organismus ex rudi materia constat apte disposita. Et quidem aliquid minus ipsi adstruerent quam Peripatetici, qui ex materia aut organica, aut etiam rudi gigni totum animal virtute caelorum arbitrabantur. Qui tamen error toleratus fuit, et a maximis Doctoribus admissus (cf. S. Thomam I p. q. LXXI. ad 1^m).

At 1° quoad animae productionem, ipsa nequit esse ex alterius entis conversione, oportet enim ut creetur: ideoque si generatio spontanea eo spectare dicatur ut materia rudis in totum animal, anima quoque comprehensa, convertatur, est absurdia. 2° Quoad ipsum corpus organicum vero lex naturae constat, quod viventia a solis viventibus procedunt,

ex semine nempe vel ovo elaborato ab alio eiusdem speciei vivente, sive ex decisione viventis, aut gemmis ex vivente florescentibus, quorum forte discrimen a prioribus ex nostra pendet ignorantia. Hanc legem, cui universa experientia suffragatur, manifestam facit quoque auctor inspiratus libri Genesis I (cf. notam sequentem). Ipsaque materia organica in organismo viventis tantum elaboratur et perficitur; atque hic est scopus plantarum.

Et sane si organismus plantae indiget principio aliquo simplici ad functiones vitales, et sub eius influxu ex germine evolvitur, consequens est ex viribus solius rudis materiae corpus organicum non effungi.

Transformatio specierum hoc reddit. Iuxta Lamarckium Deus quidem creavit materiam, haec autem creata vi quadam sua prius in organicam transiit; tum in organismum coaluit, ac primum imperfectiora animalia exstiterunt, cuiusmodi sunt quae dicuntur *infusoria*, quae animalia successivis mutationibus diversas formas induerunt, quibus continetur series universa animalium, donec tandem ex ultima minusque imperfecta forma gradus factus est ad formam humanam, quae idcirco originem suam repetit a materia inorganica transformata per vim naturae. Ratio sive causa successivarum transformationum animalium exhibentur fuisse necessitates, quas pro diversis adiunctis et circumstantiis animalia experientur, ex quibus necessitatibus nova desideria, novi conatus orientur, simulque cessarent appetitus et conatus priores; porro ex iis novis desideriis et conatibus diversum organorum et facultatum exercitium determinabatur, quo fieret ut tandem organa ipsa et facultates mutarentur, aliudque exstaret animal. Ita ex aliqua simiarum specie humana species prodivit.

Primum huius hypothesis elementum, prout scilicet continet processum transformationis a materia ad prima animalcula, est ipsa generatio spontanea, quam reiciendam esse demonstravimus absurdamque quatenus animam quoque ex materia formari censem, quod dogma tuetur transformatio specierum.

Ipsa quoque transformatio specierum animalium successiva falsa est et absurdia (1). Vitium certe capitale argumentationis pro hac theoria probanda in eo est quod nimur ut similitudo inter hominem et belluam, e. g. simiam, detegatur, ut facilis exinde transitus ostendatur, methodus solum anatomica adhibetur, comparantur scilicet solum inter se *cadavera*, h. e. corpora, nulla ratione habita principii viventis; quando e contrario vivi homines cum vivis animalibus comparandi essent. Habenda est enim ratio non solum conformatio corporis, sed potissimum principii illius substantialis, quod per certas vires, propriasque operationes se manifestat; cuiusmodi sunt quoad hominem *intelligentia, dominium suorum actuum, loqua, et huiusmodi* (cf. Vincentii Diorio Dissertationem editam Romae 1868). Methodus ergo comparationis anatomicae est perversissima. Cum praesertim, si essentiae rerum per se spectentur, fieri per se possit, ut corpus hominis sit prorsus simile corpori alicuius bruti; sicut enim quoad essentialia sensui et motui ea convenient, ita et quoad cetera convenire possent: quod enim e. g. certa amplior massa cerebri pro exercitio huma-

(1) Utrique sententiae refragatur revelatio divina. Sane, ut aliquid innuamus, 1º ex narratione mosaica illud liquet quod animalia quae existente Adamo vivebant, non fuerunt diversa ab iis quae ante ipsum fuerant producta Gen. II. 19. 20; nullum ergo vestigium transformationis. 2º Omnes species animalium non ex plantis, sed ex terra aut aqua productae sunt iuxta Moysem: sumpta scilicet est ex his materia, et formata in organismum a Deo: at si transformationis successiva materiae locum habuisset; sicut plantae ex terra, ita bruta ex plantis debuissent oriri. 3º Indicat aperte Moyses species singillatim ab initio institutas esse a Deo, et primis individuis a Deo creatis vim seminalem inditam esse, vim diversam in diversis, ut nempe unumquodque alia produceret secundum speciem suam: ergo iam ab initio conditionis rerum species data opera distinctae sunt; ergo non omnia ex quovis, aut ab uno, sed singulas species a singulis habitibus proprium semen oriri debere constitutum est Gen. I. 12. 24. 25. At in hypothesi lamarckiana nulla est proprie species, cum ex eodem principio omnia tandem exoriantur: et in ea hypothesi non omnes species ab initio extitissent, quae casu potius seu per accidens ope transformationis determinatae accidentali modo exortae essent.

narum functionum postuletur, id ex contingentia lege a Deo posita, non ex aliqua essentiali exigentia derivandum est.

Ut autem praeterea quaedam promamus, quibus evidenter constet omnibus absurditas huius opinionis; haec satis sit considerare. *a)* Causa transformationis refertur in novas necessitates ac nova desideria quae experiat animal, a quibus determinatur exercitium suorum organorum, suarumque facultatem tale, ut tandem aliquando organa mutantur, et ita mutantur facultates, atque ita novum existat animal. Atqui necessitates et desideria, quae in animali esse possunt, determinantur ab ipsa natura, ipsisque facultatibus quibus constituitur; nequit proinde brutum experiri necessitates et desideria quae non sint conformia suae naturae, quaeque in ipsa rationem sui ultimam non habeant. Influxus quoque adiuncrorum in quibus versatur animal, temperatur ab ipso subiecto quod patitur, ut nempe in eo alia agant secundum quod ipsum est capax recipiendi. Sunt ergo absurdae istae necessitates novae, novaque desideria quae experiat animal, et a quibus mutatio organorum et facultatum determinetur. Scilicet possunt perfici facultates *usu*, possunt *non usu* debilitari, atque etiam potest quoddam organum *non usu* obliterari; sed *usu* facultatis alicuius novum organum, nova facultas comparari nequit. Inclinatio animalis a facultate praexsistente, et organo pendet. Nullum factum afferit Lamarcius.

Modificationes autem inductae ab homine in animalibus domesticis limites primum habent, suntque variationes in eadem specie, non transformationes specierum. Sane etsi eae hereditariae fiant, attamen cessante actione causarum modificantium, redit typus primitivus.

b) Praeterea facultas animalis constat ne tantum organo an etiam principio simplici? si tantum organo constare dicitur, absurda est sententia: si etiam principium simplex informat organon, illud principium quomodo transmutatur? an dicetur idem manere diversasque edere functiones propter diversa organa quibus cohaeret? 1° At quoniam certum est instrumentum esse propter causam principalem sicut

medium propter finem, non e converso, tenendum est ideo diversa esse organa quia diversum est principium vivens; et idcirco cum natura singulis causis sua opportuna media et instrumenta attribuat, non idem manere principium cum organa mutantur. 2° Hoc etiam permissio quoad alia animalia, quid cogitandum, cum simia in hominem transit? an eadem manet anima? Res est absurdissima.

c) Historice constat universa aetate historica animalia eamdem semper formam, eosdem semper retinuisse mores. Conferri possunt sculpturae sacrae aegyptiorum; ea quae in Pentateucho identidem occurunt de quibusdam animalibus, et in aliis scriptoribus sacris, qui vetustissimi sunt; similitudines Homeri, historia animalium Aristotelis. Praeterea quae aetatem historicam praecedunt nempe fossilia considerentur. In illis prioribus eadem formae, iidem mores animalium apparent ac ii qui modo videntur: in fossilibus vero vel aliae species, quae interierunt, apparent, vel eadem ac praesentes: nunquam vero appetat aliquid ex dimidio vel ex parte e. g. mullusclus et ex parte piscis; quod quidem in hypothesi lamarckiana frequenter contingere deberet. Itaque 1° quaeritur cur haec transformatio a tot seculis desierit? adiuncta in quibus tot animalia versantur non sunt mutata, sed sunt eadem ac illa in quibus prima versata sunt, ordo enim physicus non est mutatus. Quaeritur 2° cur et in fossilibus non nisi perfecta animalia reperiuntur: nullaque species adest transitionis? Si lex est naturae, vel saltem si est secundum naturam, ut hae transformationes in certis adiunctis fiant, nulla afferri potest ratio cur a tot saeculis non contigerint aliquando, imo saepe, et plura non remanserint phaenomena transitionis. Reliquum est ergo ut dicatur nunquam a tot saeculis hanc evenisse mutationem, quia ea est praeter et contra naturam. Ex quo liquet ineptissimos esse homines, qui cum ex una parte tueantur scientias naturales soli experientiae inniti debere, ex alia transformationem specierum defendant, cum tamen ne unum factum quidem exhibere valeant, quo haec transformatio repraesentetur.